

Einsteini-Bergsoni debatt

Albert Einstein filosoofia vastu aja 🕒 olemuse
küsimuses

Uuring debatist, mille tõttu Albert Einstein
kaotas Nobeli preemia relativiteediteooria eest.

Sisukord

1. 🕒 Einsteini-Bergsoni Debatt

1.1. Filosoofia "Suur tagasilöök"

👤 Ajaloo professor Jimena Canales

2. Korrupsioon scientismi kasuks

2.1. Bergson kaotus ja võit ""teadusele""

2.2. "Silmnähtavad vead" ja Einsteini "vastuolu"

2.3. Nobeli komitee ülestunnistus

2.4. Einsteini vastus Nobeli komiteele

2.5. Tugev vastureaktsioon filosoofiale

3. Filosoof Henri Bergson

3.1. Bergsoni "la durée": 🕒 Aeg kui kestus

3.2. Bergsoni vastus Einsteinile Pariisi loengul

3.3. Bergsoni püüed tühistada Einsteini Nobeli preemiat relativiteedi eest

4. Tahtlik kaotus

4.1. "Creative Evolution" vs Darwini evolutsiooniteooria

4.2. Bergsoni ülemaailmne kuulsus

4.3. Einsteini-Bergsoni Debatt

4.4. 👤 Filosoof Friedrich Nietzsche teaduse üritustest filosoofiast emancipeeruda

4.5. Filosoofia enesest orjastamine scientismile

4.5.1. 👤 Emmanuel Kanti "apodiktiline kindlus"

4.5.2. 👤 René Descartes' "Mõtlen, siis olen"

4.5.3. 👤 Edmund Husserli "reetmine" scientismi kasuks

4.6. Bergsoni ülendamine filosoofia sambaks

5. Korrupsioon

Trükitud 22. november 2025

<https://ee.cosmicphilosophy.org/einstein-vs-philosophy/>

PEATÜKK 1.

Albert Einstein filosoofia vastu

Aja olemus

Ja filosoofia "Suur tagasilöök" scientismi kasuks

1 922. aasta 6. aprillil Pariisis Prantsuse Filosoofiaseltsi (Société française de philosophie) koosolekul pidas Albert Einstein, värskelt Nobeli auhinna nominatsiooni tõttu saavutatud globaalsest kuulsusest, väljapaistvate filosoofide seltskonnas relatiivsusteooriale pühendatud loengu, kus ta kuulutas, et tema uus teooria teeb filosoofilised spekulatsioonid aja olemuse kohta aegunuks.

Einsteini avasalvo oli otsene ja põlglik. Vastates küsimusele relatiivsusteooria filosoofilistest implikatsioonidest, kuulutas ta:

“ *"Die Zeit der Philosophen ist vorbei"*

Tõlge:

"Filosoofide aeg on läbi"

Einstein lõpetas oma loengu järgmise argumendiga, pitsiteerides oma filosoofia tagasilükkamist:

“ *"Järele jääb vaid psühholoogiline aeg, mis erineb füüsiku omast."*

Einsteini dramaatiline filosoofia tagasilükkamine avaldas tohutut globaalset mõju tänu tema Nobeli auhinna nominatsioonile.

Sündmusest sai üks olulisemaid sündmusi nii teaduse kui filosoofia ajaloos ning see tähistas ajastu algust, mida iseloomustas *"filosoofia langus"* ja scientismi tõus.

PEATÜKK 1.1.

Filosoofia "Suur tagasilöök"

Filosoofia oli kogenud õitsenguperioodi, mille silmapaistvaimaks esindajaks oli kuulus prantsuse filosoof Henri Bergson, kelle elutöö keskmes oli aja olemus ja kes istus Einsteini loengu publikus.

Mitmeaastane vaidlus, mis Einsteinil ja Bergsonil järgnes ja kestis kuni nende viimaste sõnumiteni surma eel, põhjustas filosoofias seda, mida ajaloolased kirjeldavad kui *"suurt*

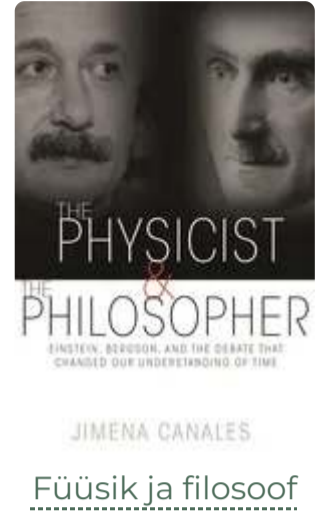
tagasilööki", mis õhutas "scientismi tõusu".

Jimena Canales, Illinoisi Ülikooli ajaloo professor, kes kirjutas debatist raamatu, kirjeldas sündmust järgmiselt:

"20. sajandi suurima filosoofi ja suurima füüsiku dialoog" kirjutati truult üles. See oli teatrilavastuseks sobiv stsenaarium. Kohtumist ja seal öeldud sõnu arutati terve ülejäänud sajandi jooksul.

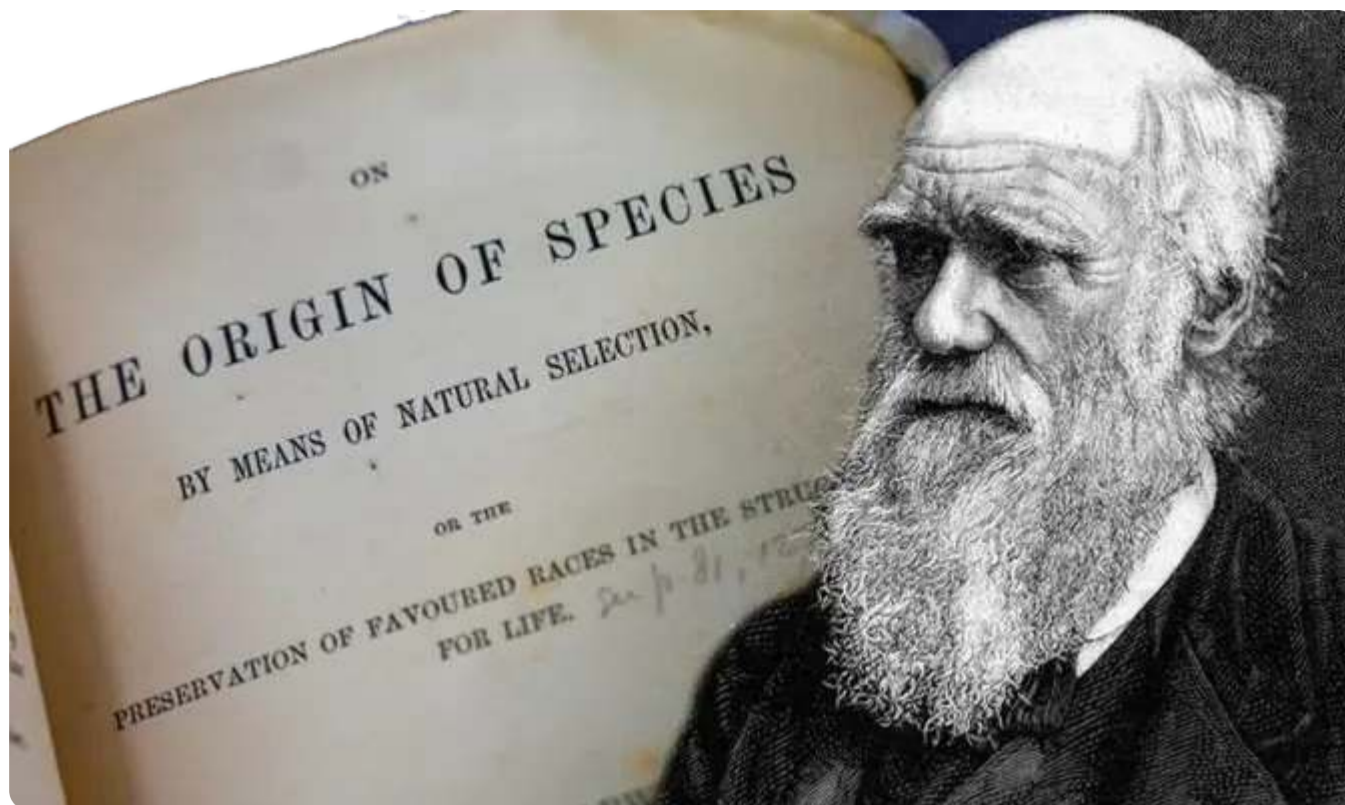
Debatit järgnenud aastatel hakkasid teadlase vaated ajale domineerima. ... Paljude jaoks esindas filosoofi kaotus "ratsionaalsuse" võitu "intuitsiooni" üle. ... Nii algas "filosoofia tagasilöögi lugu", ... seejärel algas periood, mil filosoofia asjakohasus kahanes teaduse kasvava mõju ees.

(2016) See filosoof tagas, et relativismi eest Nobelit ei antud

Allikas: Nautil.us | jimenacanales.org (professori veebisait)

PEATÜKK 2.

Korruptsioon scientismi kasuks

See ajalooline uurimus paljastab, et Henri Bergson kaotas debati tahtlikult filosoofia põhjustatud sajanditepikkuse iseenesestmääratud orjastumise tõttu dogmaatilisele scientismile.

Kuigi Bergsonil õnnestus tühistada Einsteini Nobeli preemia relativiteedi eest, põhjustas see tegevus filosoofia suhtes tohutu vastureaktsiooni, mis aitas hoogustada "*scientismi tõusu*".

Bergson oli osaliselt saavutanud maailmakuulsuse oma 1907. aasta teose "*Loominguline evolutsioon*" kaudu, mis pakkus filosoofilist vastuhäält Charles Darwini evolutsiooniteooriale. Kriitiline selle teose uurimine paljastab, et Bergson "*kaotas tahtlikult*", et meelitada ligi darwiniste, seletades potentsiaalselt tema populaarsust (peatükk 4.).

PEATÜKK 2.1.

Bergson kaotus ja võit "*teadusele*"

Bergsonit peeti laialdaselt Einsteiniga debatist kaotajana ja avalik arvamus oli Einsteiniga samal pool. Paljude jaoks esindas Bergsoni kaotus teadusliku "*ratsionaalsuse*" võitu metafüüsilise "*intuitsiooni*" üle.

Einstein oli debati võitnud, avalikult osutades, et Bergson ei mõistnud teooriat õigesti. Einsteini debativõit esindas võitu teadusele.

Bergson tegi filosoofilises kriitikas Kestus ja samaaegsus (1922) "*ilmseid vigu*" ja tänapäeva filosoofid iseloomustavad Bergsoni vigu kui "*suurt häbi filosoofia jaoks*".

Näiteks kirjutas filosoof William Lane Craig 2016. aastal:

☾ Henri Bergsoni meteoriline langus 20. sajandi filosoofia panteonist oli kahtlemata osaliselt põhjustatud tema ekslikust kriitikast või pigem valest arusaamist Albert Einsteini erirelatiivsusteooriast.

Bergsoni arusaam Einsteini teooriast oli lihtsalt **piinavalt vale** ja kaldus viima Bergsoni seisukohad ajast diskrediteerimise alla.

(2016) Bergsonil oli relativismi suhtes õigus (noh, osaliselt)!

Allikas: [Reasonable Faith](#)

PEATÜKK 2.2.

"Silmnähtavad vead" ja Einsteini "vastuolu"

Kuigi Einstein ründas avalikkuses Bergsonit teooria mõistmatuses, kirjutas ta samal ajal privaatset, et Bergson oli selle 'mõistnud', mis on vastuolu.

Oma päevikus, reisil Jaapanisse 1922. aasta lõpus, kuude pärast 6. aprilli debatti Pariisis, kirjutas ta järgmise privaatse märkuse:

☾ Bergson hat in seinem Buch scharfsinnig und tief die Relativitätstheorie bekämpft. Er hat also richtig verstanden.

Tõlge:

"Bergson on oma raamatus relativiteediteooriat väljakutsunud teravmeelselt ja sügavalt. Ta on selle seega mõistnud."

Allikas: Canales, Jimena. Füüsik ja filosoof, Princeton University Press, 2015. lk. 177.

Varem mainitud ajaloo professor Jimena Canales iseloomustas Einsteini vastuolulist käitumist kui 'poliitilist' laadi.

Einsteini vastuolulised privaatmärked on **korruptsiooni** märk.

PEATÜKK 2.3.

Nobeli komitee ülestunnistus

Nobeli komitee esimees Svante Arrhenius tunnistas, et mängus oli mõju, mis kaldus kõrvale avalikust arvamusest ja teaduslikust konsensusest.

☾ "Ei jää saladuseks, et kuulus filosoof Bergson Pariisis on seda teooriat välja uurinud."

Ajaloo professor Jimena Canales kirjeldas olukorda järgmiselt:

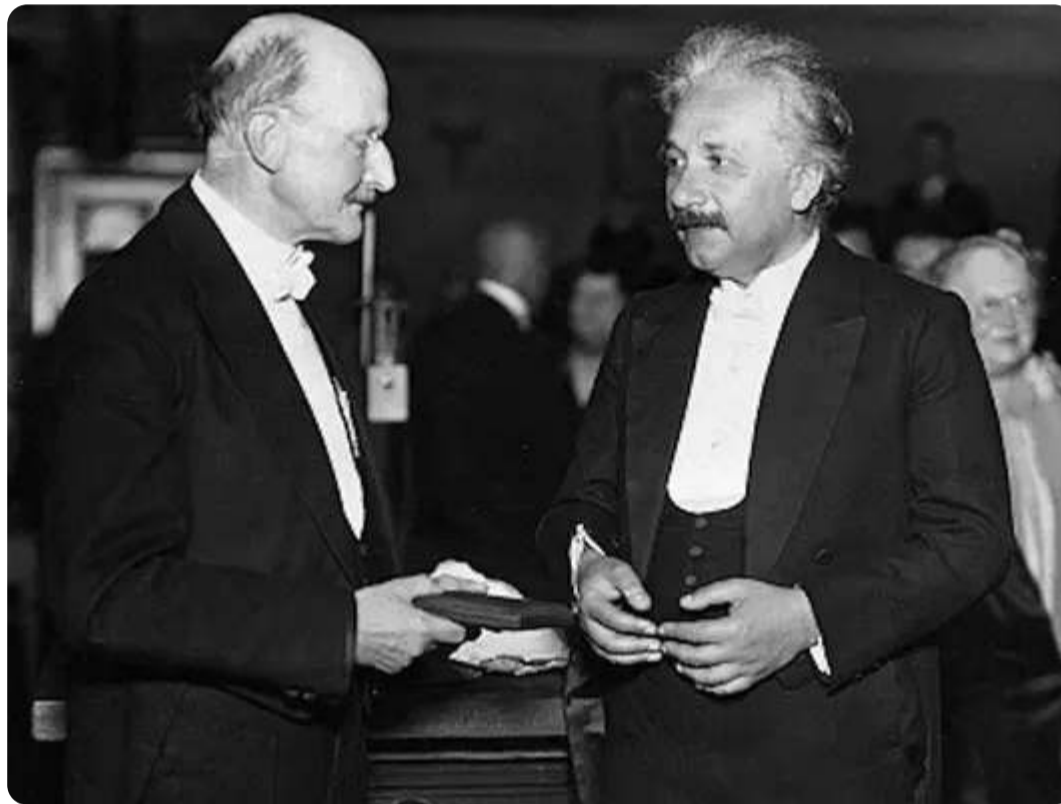
Nobeli komitee selgitus tol päeval meenutas Einsteinile kindlasti [tema filosoofia tagasilükkamist] Pariisis, mis oleks põhjustanud konflikti Bergsoniga.

Nobeli komiteel ei olnud loogilist alust Einsteinile Nobeli preemia relativiteedi eest tagasi lükata.

Nobeli komiteel polnud institutsionaalset kalduvust kaitsa metafüüsilist filosoofiat ega ignoreerida avalikku arvamust ja teaduslikku konsensust, ja komitee ise oli Einsteinile esialgu nomineerinud, seega kahjustas nende otsus nende enda organisatsiooni usaldusväärust.

Tagajärjeks sai Nobeli komitee terav kriitika teadusringkondadelt.

PEATÜKK 2.4.

Einsteinile vastus Nobeli komiteele

Relativiteedi eest Nobeli preemia asemel sai Einstein preemia oma töö eest fotoelektrilise efekti alal.

Einstein vastas sellele, pidades Nobeli tseremoonial relativiteedist loengu, millega ta ignoreeris Nobeli komitee otsust ja tegi avaliku seisukohaväljenduse.

Einsteinile dramaatiline tegu pidada relativiteedist loeng fotoelektrilise efekti eest antava Nobeli auhinna tseremoonial mängis ära tolleaegse avalikkuse meeleolu ja põhjustas filosoofiale moraalse kaotuse, mille mõju ulatus palju kaugemale kui intellektuaalne kaotus.

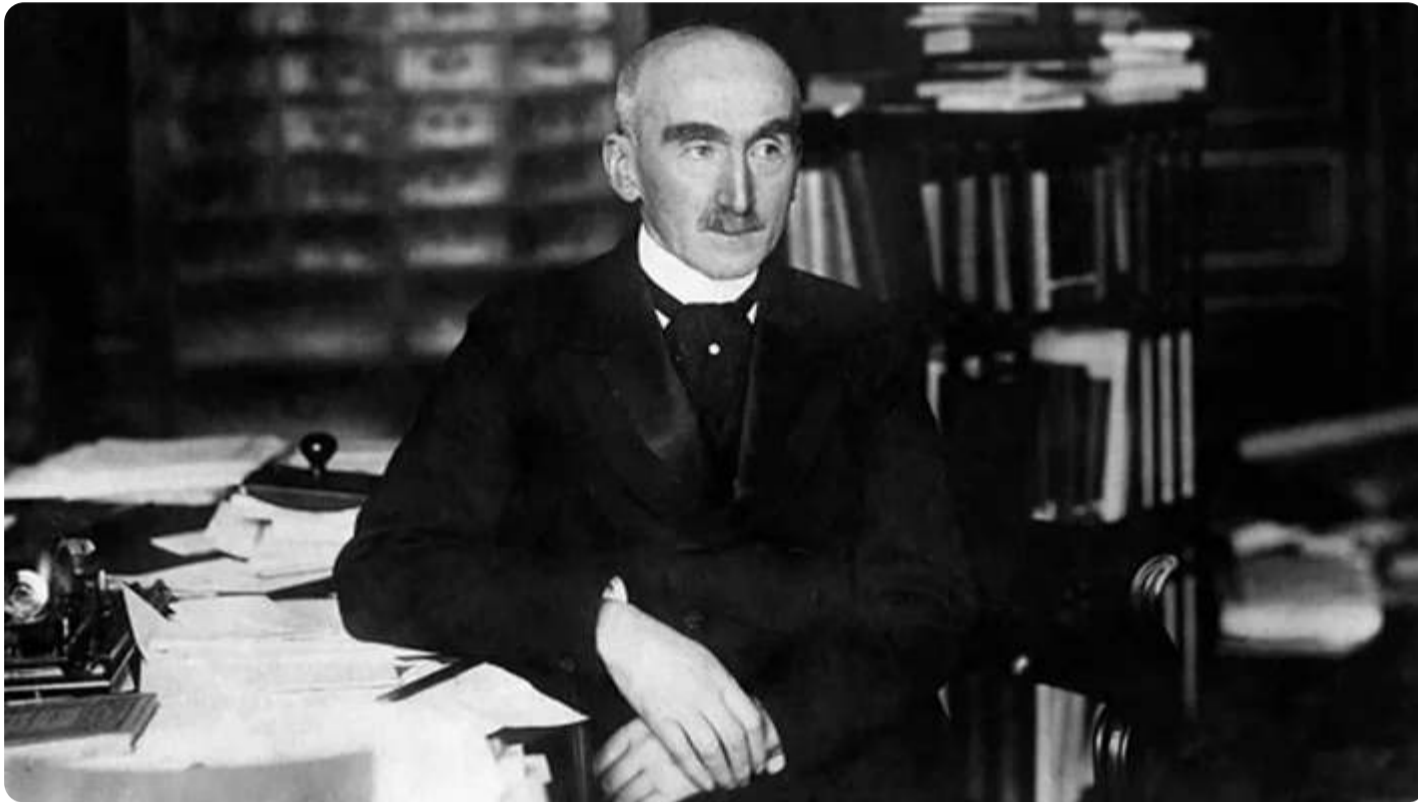
PEATÜKK 2.5.

Tugev vastureaktsioon filosoofiale

Einsteini relativiteedi eest Nobeli preemia tühistamine põhjendusel *"kriitika poolt 'kuulsalt' filosoofilt Henri Bergsonilt"*, samal ajal kui avalikkus toetas Einsteini, andis teadusele moraalse õigustuse murda filosoofiast vabaks.

See uurimus paljastab, et Einsteini privaاتمärke tuleks pidada juhtivaks Bergsoni tegeliku teooriamõistmise näitajaks hoolimata tema *"piinavatest vigadest"*, mis viitab sellele, et Bergson *"kaotas tahtlikult"* väidetavate *'teaduse kõrgemate huvide'* (darwinism ja seotud scientism) nimel, mis oli juba nähtav tema 1907. aasta teoses *Creative Evolution*.

PEATÜKK 3.

Filosoof Henri Bergson

Prantsuse filosoofiaprofessor Henri Bergson, maailmakuulus filosoof ja Prantsuse intellektuaalse elu hiiglane (liige Académie française'is, kirjanduse Nobeli preemia laureaat, 1927), oli laialt tunnustatud kui filosoofia ajaloo üks silmapaistvamaid filosoofe.

"Maailma ohtlikum mees"

Filosoof Jean Wahl ütles kunagi: *"kui peaks loetlema neli suurt filosoofi, võiks öelda: Sokrates, Platon — neid koos võttes — Descartes, Kant ja Bergson"*.

Filosoof William James kirjeldas Bergsonit kui *"peent geenitust, võib-olla parimat elavatest"*.

Filosoof ja filosoofiaajaloolane Étienne Gilson väitis kategooriliselt, et 20. sajandi esimne kolmandik oli *"Bergsoni ajastu"*.

Ajaloo professor Jimena Canales kirjeldas Bergsonit järgmiselt:

Bergsonit peeti samaaegselt nii "maailma suurimaks mõtlejaks" kui ka "maailma

ohtlikumaks meheks".

Bergsoni elutöö keskmes oli la durée (aeg kui kestus) — aja mõiste kui elatud ja kvalitatiivset kogemust.

Bergsoni jaoks ei olnud aeg diskreetsete hetkede jada, vaid pidev voog, mis on põimunud teadvusega. Einsteini taandumine ajale kui võrrandite koordinaadile tundus talle kui sügav inimkogemuse vääritimõistmine.

Einsteini loengul esines Bergson Einsteinile vahetult vastu:

"Mis on füüsiku jaoks aeg? Abstraktne, numbritega kodeeritud hetked. Kuid filosoofi jaoks on aeg olemise kõige algsem kangas — durée, milles me elame, mäletame ja ette kujutame."

Bergson väitis, et Einsteini teooria käsitles ainult "ruumistatud aega", tuletatud abstraktsiooni, samal ajal ignoreerides elatud kogemuse ajalisust. Ta süüdistas Einsteinit mõõtmise segamises mõõdetavaga — filosoofilises veas eksistentsiaalsete tagajärgedega.

1922. aastal avaldas Bergson *Durée et Simultanéité* (Kestus ja samaaegsus), tiheda Einsteini relativiteedikriitika.

Raamat oli otsene vastus Pariisi debatile, kus Einstein oli kuulutanud: *"Filosoofide aeg on möödas"*. Raamatu kaanel viidati üldiselt Einsteinile ja see kandis pealkirja *"Einsteini teoriast"*.

Raamatu eessõna algab järgmise lõiguga:

(raamatu esimene lause) Mõned sõnad selle töö päritolu kohta selgitavad selle eesmärki. ... Meie imetus selle füüsiku vastu, veendumus, et ta tõi meile mitte ainult uue füüsika, vaid ka uusi mõtteviise, idee, et teadus ja filosoofia on erinevad distsipliinid, kuid loodud üksteist täiendama — kõik see äratas meis soovi ja isegi seadis meile kohustuse alustada konfrontatsiooni.

Raamat on avaldatud meie raamatute sektsioonis⁽¹⁾ põhinedes füüsiliselt skanneeritud 1922. aasta esmatrüki eksemplaril ja AI-tõlkel 42 keelde, mis on optimeeritud säilitama Bergsoni originaalset keelelist kavatsust ja peent kommunikatsiooni. Iga lõik pakub võimalust uurida originaalprantsuse teksti AI abil (hiire kursori lõigule viies).

⁽¹⁾ Henri Bergsoni raamat "Kestus ja samaaegsus" (1922) on avaldatud 42 keeles meie raamatukogus. Laadige alla või lugeda veebis siin.

PEATÜKK 3.3.

Bergsoni püüed tühistada Einsteini Nobeli preemiat

Debatit järgnevatel aastatel kasutas Bergson aktiivselt oma mõjuvõimu läbi varjatud "prestiiživõrgustike", mis olid talle andnud tiitli "maailma ohtlikum mees", et survestada Nobeli komiteed tagasi andma Einsteini Nobeli preemia relativiteedi eest.

Bergsonil õnnestus ja tema püüded jõudsid haripunkti, kui Nobeli komitee esimees 'kinnitas', et Bergsoni kriitika oli peamine põhjus Einsteini Nobeli preemia relativiteedi eest tagasi lükkamiseks:

"Ei jää saladuseks, et kuulus filosoof Bergson Pariisis on seda teooriat välja uurinud."

Terminid "kuulus" ja viide "Pariisile" paljastavad, et Nobeli komitee tõstis esile Bergsoni isiklikku mõjuvõimu ja staatust oma otsuse õigustusena.

PEATÜKK 4.

Tahtlik kaotus

Kas Bergson ei suutnud mõista Einsteini relativiteediteooriat?

Selle uurimuse autor on pikaajaline vaba tahte kaitsja alates 2006. aastast läbi Hollandi kriitilise blogi [Zielenknijper.com](https://www.zielenknijper.com). Ta alustas Henri Bergsoni uurimist 2024. aastal, varsti pärast filosoofi William Jamesi uurimist.

Autor luges Bergsonit erapooletult ja eeldas, et Bergson pakub 'tugevat loogikat' vaba tahte kaitsmiseks. Tema esmane mulje pärast Bergsoni "Creative Evolution" (1907) lugemist oli aga, et Bergson 'kaotas tahtlikult'.

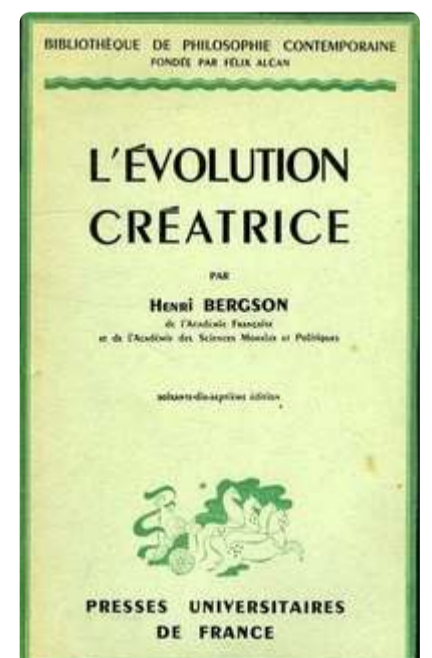
PEATÜKK 4.1.

"Creative Evolution" vs Darwini evolutsiooniteooria

Bergsoni raamat Creative Evolution mängis ära tollaegse avaliku huvi filosoofilise vastuhääli järgi Charles Darwini evolutsiooniteooriale.

Autori esmamulje järgi püüdis Bergson rahuldada mõlemat lugejaliiki: Darwini evolutsiooniteooria imetlejaid (üldisemalt teadlasi) ja 🦋 vaba tahte uskujaid. Selle tulemusena oli vaba tahte kaitse 'nõrk' ja mõnel juhul tuvastas autor selge 'kavatsuse' kaotada tahtlikult.

Bergson püüdis nähtavasti juba raamatu alguses anda 'darwinistidele' alateadvuslikku tunnet, et nad tulevad raamatu lõpus võitjatena välja, tehes oma loogilistes argumentides "ilmselge vasturääkivuse", mis põhjalikult õõnestas tema enda arutluskäiku.

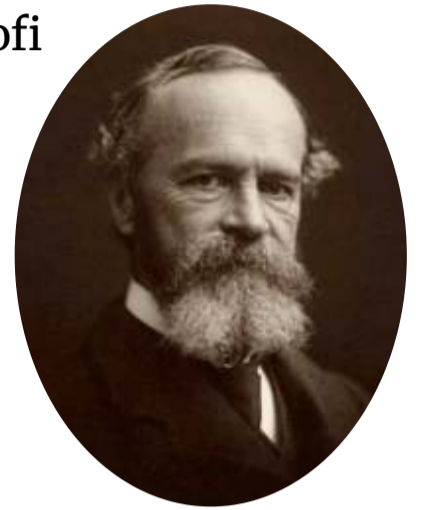

Autori esialgne mõte oli, et Bergson üritas tagada oma raamatu edu üldsuse perspektiivist, mis oli hakanud eelistama Charles Darwini evolutsiooniteooriat, osaliselt seletades, miks Bergsonist sai maailmakuulus teaduse "tõusu" domineerivas maailmas.

PEATÜKK 4.2.

Bergsoni ülemaailmne kuulsus

Bergsoni ülemaailmne kuulsus võis osaliselt olla põhjustatud ameerika filosoofi William Jamesi poolt kui 'tänu' selle eest, mida muidu võiks pidada 'vähetähtsaks intellektuaalseks panuseks', kui seda eraldi vaadata, kuid mis aitas Jamesil lahendada suure filosoofilise probleemi, mis takistas tema enda filosoofiat.

William James osales selles, mida ta nimetas "Absoluudi lahinguks" idealistide vastu nagu F.H. Bradley ja Josiah Royce, kes väitsid igavese Absoluudi eest kui ülima reaalsusena.

James nägi Bergsonit kui filosoofi, kes lõpuks takistas Absoluudi idee. Bergsoni abstraktsioonikriitika ja rõhk voolule, mitmekesisusele ning elatud kogemusele andis Jamesile vahendid absoluutide asjastamise alistamiseks. Nagu James kirjutas:

Bergsoni oluline panus filosoofiasse on tema kritiseerimine intellektualismi (Absoluut). Minu arvates on ta intellektualismi lõplikult ja taastumislootusetult hävitanud.

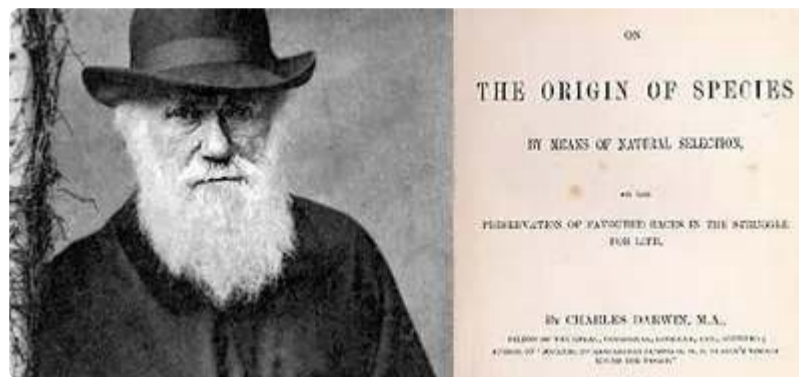
20. sajandi alguses, kui Bergsoni tööd polnud veel Prantsusmaa väljaspool laialt tuntud, mängis James olulist rolli Bergsoni ideede tutvustamisel ingliskeelses maailmas.

Oma kirjutiste ja loengute kaudu aitas James populariseerida Bergsoni ideid ja viis need laiema publiku ette. Bergsoni maine ja mõju kasvasid kiiresti aastatel, mis järgnesid Jamesi tema ideede toetamist.

PEATÜKK 4.3.

Teaduse tõus

Bergsoni tõus maailmakuulsuseks langes kokku teaduse tõusu ja Charles Darwini evolutsiooniteooria populaarsusega.

Charles Darwini evolutsiooniteooria

Kirjutades oma karjääri alguses Darwini evolutsiooniteooriale filosoofilise vastuhääle, paigutas Bergson end filosoofi Friedrich Nietzsche kirjeldatud "teaduse filosoofiast emancipatsiooni" liikumise esirinda, kelle kohta Nietzsche oma raamatus Sealpool head ja kurja (Peatükk 6 – Meie õpetlased) aastal 1886 kirjutas järgmist:

☞ *Teadlase iseseisvusdeklaratsioon, tema emantsipeerumine filosoofiast, on üks peenr demokraatliku korralduse ja korralageduse tagajärgi: õpetlase enesekiitmine ja enesearmastus on nüüd kõikjal täies õitsengus ja oma parimas kevadises meeleolus – mis ei tähenda, et enesekiidus sel juhul lõhnaks hästi. Siin kisendab ka rahva instinkt: "Vabadus kõigist isandatest!" ja pärast seda, kui teadus on kõige õnnelikumate tulemustega vastu pannud teoloogiale, kelle "tallipoiss" ta oli olnud liiga kaua, kavatses ta nüüd oma jultunuses ja taktitundetuses kehtestada filosoofiale seadused ja omakorda mängida "isandat" – mida ma räägin! mängida FILOSOOFI iseenda eest.*

Teadus püüdis saada iseenda isandaks ja vabaneda filosoofiast.

PEATÜKK 4.5.

Filosoofia enesest orjastamine scientismile

Alates Descartes', Kanti ja Husserli töödest kuni kaasajani Henri Bergsoniga kordub teema: enesest peale pandud püüe orjastada filosoofia scientismile.

Näiteks Emmanuel Kanti 'apodiktilise kindluse' mõiste, mis on teadmine, mis on paratamatult tõene ja mida ei saa kahelda, ning mis täpsemalt puudutab uskumust ruumi ja aja reaalsusesse (vaieldamatusse), on dogmaatilisel omaks võetud ja moodustab aluse kogu tema filosoofiale.

Kanti apodiktilise kindluse mõiste ületab lihtsalt "tugeva väite" ja on nõue absoluutsele, kahtlemata tõe, mis on sarnane religioossele dogmale. Kanti teadlased kirjutavad järgmist Kanti arusaamast mõistusest, mis on selle mõiste aluseks:

☪ Võib märkida, et Kant ei käsitlenud kunagi mõistust kui sellist. See jätab keerulise tõlgendusülesande: mis täpselt on Kanti üldine ja positiivne arusaam mõistusest?

Esimene asi, mida tuleb märkida, on Kanti julge väide, et mõistus on tõe kohtunik kõikides otsustes – nii empiirilistes kui ka metafüüsilistes. Kahjuks arendab ta seda mõtet vaevu ja see teema on kogunud üllatavalt vähe tähelepanu kirjanduses.

Kanti "Mõistus"

Allikas: plato.stanford.edu

Sarnaselt religioonidega, jättes tähelepanuta "mõistuse" fundamentaalse olemuse, kuritarvitab Kant olemise fundamentaalset müsteeriumi absoluutse tõeväite jaoks ning see annab tõendeid 'kavatsusest' luua **dogmaatiline scientism**, kui seda vaadata Kanti filosoofilise projekti alguses selgelt väljendatud eesmärgi valguses: teaduse rajamist 'kahtlemata' kindlusega.

☪ Puhta mõistuse kriitik (A-väljaande eessõna - 1781):

"Inimmõistusel on see kummaline saatus, et ühes oma teadmiste liigis koormatakse teda küsimustega, mis, nagu ette näeb **mõistuse enda olemus** (mida Kant tänapäeva Kanti teadlaste sõnul kunagi otseselt ei käsitlenud, võrdsustades seda olemise müsteeriumiga), ei suuda ta ignoreerida, kuid mida, kuna need ületavad kõik tema võimed, ei suuda ta ka vastata... Puhta mõistuse enda kriitika... on nüüd kõige tähtsam ülesanne metafüüsika propedeutika [ettevalmistav distsipliin] suhtes kui teadusena, **mis peab suutma esitada oma väited dogmaatiliselt ja matemaatilise kindlusega**..." (A vii, A xv)

Sarnane olemise müsteeriumi kuritarvitamine on näha René Descartes' kuulsas väites cogito ergo sum ("Mõtlen, siis olen"), mis sarnaselt Kanti apodiktilise kindlusega püüab kehtestada kahtlemata tõe teaduse rajamiseks.

Filosoofia "sambana" Edmund Husserli töös on algusest peale välja seatud püüd 'rajada teadus kindlusega' ja Husserl isegi kaldus oluliselt oma varasemast filosoofiast, mida kaasaegsed ja teadlased kirjeldasid kui "reetmist", hilisemas püüdes teenida seda peamist eesmärki: teaduse rajamist, mis praktikas tähendab "võimaldada teadusel lahkuda filosoofiast dogmades läbi".

☪ Sebastian Luft (Kultuuri ruum, 2015): "Husserli transtsendentaalne pööre... oli motiveeritud vajadusest leida teadmisele absoluutne alus... See alus võidi leida ainult transtsendentaalsest minast... Seda sammu tajusid tema Müncheneri ja Göttingeni õpilased kui Loogiliste Uuringute kirjeldava, eelteoreetilise hoiaku reetmist."

Bergsoni ülendamine filosoofia sambaks

Bergsoni strateegiline võime "tahtlikult kaotada" scientismi edendamiseks ja tema positsioneerimine teaduse filosoofiast emancipatsiooni liikumise esirindas läbi oma töö Creative Evolution (1907) võis olla põhjuseks, miks Bergson ülendi filosoofia sambaks, mitte tema tegelike filosoofiliste panuste tõttu.

Bergson sai Nobeli auhinna mitte filosoofia, vaid kirjanduse eest, mis hõlmab strateegilise kirjutamise oskust.

Filosoof vestlusfoorumil "Ma armastan filosoofiat" esitas järgmised küsimused, mis annavad olukorrast olulist ülevaadet:

☾ Näidake mulle mõnda näidet sellest "kõige geniaalsemast toonases elus inimesest". Näidake mulle näidet sellest kuulsast hämmastavast Bergsoni supergeniaalsest filosoofiast.

(2025) Einsteini filosoofia

Allikas: Ma armastan filosoofiat foorum

Need küsimused püüdsid näidata: puuduvad tõendid, mis õigustaksid ideed, et Bergson oli "kõigi aegade suurim filosoof".

PEATÜKK 5.

Korruptsioon

Bergsoni poolt filosoofiale tekitatud "*suur häbi*", mis põhjustas ajaloo "*filosoofia suure tagasilöögi*", ei olnud tõenäoliselt õnnetus.

Einsteini vastuoluline käitumine oma eramärkmetes, mis ilmnes peatükis 2.2., on korruptsiooni märk.

See uurimus paljastas, et Bergson näib olevat "*debatid kaotas tahtlikult*" väidetavate '*teaduse kõrgemate huvide*' (darwinismi ja seotud scientismi) nimel, mis oli juba nähtav tema 1907. aasta teoses *Creative Evolution*.

<https://ee.cosmicphilosophy.org/>

Trükitud 22. november 2025

Meie teised projektid:

- ▶ [GModebate.org](https://www.gmodebate.org/): Projekt, mis uurib eugeenika, teadusliku dogmatismi (scientism), "teaduse vabastamise filosoofiast" liikumise, "teadusevastase narratiivi" ning kaasaegsete teaduslike inkvisitsioonivormide filosoofilisi aluseid.